המפולת של עקרת־החוץ

מאת ד"ר ישראל אלדד

כאשר הראש האחד חבוש ממכת אבן והשני ממכת אלה, עוד לא נרפאו פצעים אלה, ועוד אבנים צבורות ואלות מוכנות וכבר יורד על ראשך דירוג האקדימאים, וכי נותר לך עוד מתום בראש לתיכוח הפליטים באו"ם? הראש הישראלי המסכן! פעם זקפנו את ההיפרטרופיה שלו על חשבון בית המדרש והפלפול וחלמו חלומות על הבראה, על יישור, על פישוט, והתגעגעו לקצת „גויישער קאפ" שאינו גאלץ להתחכם, והקול שלו אינו קול יעקוף, אך הידיים ידי עשייה. ואמנם אין לאמר שלא חל שינוי כלל, הידיים אמנם עשו ועושות לא מעט, אבל הראש, הראש הזה נשאר לחלי. אך אם בעבר, באותו בית מדרש ששימש אבן משחזת למוח, עסקו בענייני תורה והלכה, הרי כיום הזה משקיעים את הראש הזה בחול, לפעמים גם נגד הקודש, לפעמים טוחנים קמח בריחיים של תורה.

בקיצור: או שמחללים שבת או שמשביתים חול. וצריך להיות חריף כדי לנסח החלטת ממשלה בעניין המעבר לשער מנדלבוים, שהכל מה ולא כלום בה ותמציתה: תשברו לכם את הראשים היהודיים זה לזה, למען זה השער לירושלים, תיירים יבואו בו, למען כל אנשי ה„להכעיס", ולמען „הממלכתיות והחרות מעל לכל". וצריך להיות עילוי עם או בלי תואר, כדי לרדת לעומקא של הסוגיא האקדימאית, כדי להבין את ההבדלים שבין דירוג מלגו ודירוג מלבר, של מלחמת לימוד ומערכת ייצוג וחזית התיאום, ורק עתה מתחילים להבין לשם מה סרחה האקדמיה ללשון עברית (אגב: ברשימת האקדימאים ששבתו לא נזכרו משום מה האקדמאים הלשוניים) להמציא את המונח „יוקרה" למלה הלועזית פרסטיג'ה, וגם מובן כבר שרשה של מלה זו, שהרי שביתת היוקרה של האקדימאים עלולה לעלות ביוקר למדינה... ואולי עוד — והלואי לא — אהיה גאלץ לשוב ולדון בהם באקדימאים ובכל האספקטים של שביתתם, ועתה אעיר רק הערת אגב אחת שתשמש גם תמצית דעתי על כך ואידך זיל גמור:

ביום השביתה המזהירה (מלשון אזהרה) חזרה בתי, והיא תלמידת השנה הראשונה באוניברסיטה, משמע מקבלת מושג ראשון על אקדמאיות, ומספרת למרבית הפתעתי, שהרצאה אחת נתקיימה, והמרצה שלה, מרצה על תורת המדינה, הקדים והודיע שאין הוא משתתף בשביתה, באשר לדעתו אין אקדימאים צריכים לנהוג כמו פועלי נקיון.

ואני מברך את המרצה הזה, ולוואי שברכה זו לא תיהפך לו לקללה. משמע, לא תמו עדיין מחנכים מן הארץ. והדגשתי את הנקודה האישית כאן, שהרי אני מעוניין גם אישית בחינוך בתי לתורת מדינה טובה.

ואי"ה ותרצה ממשלת הורוביץ, ותרצה ועדת התיאום שהצליחה להביא לידי אחדות דעות משמאל לימין, של ד"רים של חרות ומ"אמים של מפ"ם, רוקחים של מק"י ופרופיסורים של מפא"י, רב של בר־אילן ומואב של אוניברסיטת הכפירה הירושלמית, את כולם כולם לחזית אחת (אחדות לאומית) נגד ועדת הורוביץ. העיקר „אחדות", ואם ירצו כל אלה ותפרוץ שביתה לא־עוד־מזהירה כי אם של ממש, נשוב ונעיין בפרוטרוט בנושא זה.

* * *

עתה נניח להן לחזיתות פנים אלה של קודש וחול ותורה וקמח והשער בירושלים של מטה והפער בירושלים של מעלה, ואולי מותר גם להניח שבינתיים גם קצת התפכחו הראשים מיין הנסך שהוגש לנו בכוס התרעלה הקאטולית, לאחר שגם הטוב שבגויים ההם הודיע במפורש שאין המיסמך שלו בא להכיר במדינת ישראל ובציונות, משמע בזכותו של העם היהודי למדינה, משמע שאין הוא מכוון בכלל לנו, לישראלים, כי אם ליהודים ויהודונים ברחבי הגולה שנפשם יוצאת לטשטוש.

ולאחר שנתפכח מכך ונשחרר את הראש מרעש מלחמת הדת מהך ומלחמת המעמדות (בתוככי מעמד העובדים) מאידך, נשים לב ל„חיכוח הפליטים" באו"ם, וזאת אף לפני שנודעו תוצאות ההצבעה בוועדה המדינית של האו"ם, וזאת אף ללא רצון כלשהו ללמוד מהצבעה זו ומחיכוח זה משהו על האו"ם ועל יחסו אלינו, כי אם כדי ללמוד משהו על עצמנו, שהרי בכל זאת לא מן הנמנע, שאנחנו בעצמנו נצטרך להכריע, כשם שהכרענו כבר גם לטוב וגם לרע.

ובאמרי „עצמנו", אין כוונתי למעמדנו כי אם לעמדתנו. מעמדנו הוא שם בכי רע. ויש לכך טעמים אובייקטיביים שחוגי משרד החוץ שלנו מצביעים עליהם לעתים קרובות ודוקא בצדק (זה קורה לפעמים אפילו במשרד החוץ שלנו). סוף סוף עצרת או"ם הוא מוסד דימוקרטי, במחילה מכבודכם, פירושו של דבר, שהידיים המצביעות הן המכריעות שם, והידיים — מה לעשות? — ידי עשו, רבות הן מידי יעקב. אמנם מבחינת שנאת ישראל נעשים לעתים קרובות גויים רבים לגוי אחד, אבל כאשר צריך להצביע ודרושים קולות, או ידיים, אפילו גוי אחד למעשה, נעשה גויים רבים ומתרבות הידיים נגדנו וישנן הצבעות אבטומטיות של גושים, הגוש הערבי, או הגוש הסובייטי, אע"פ שלא מן הנמנע שנציג פולין היה בלב שלם מסכים להצביע לטובתנו בעניין כזה כמו עניין פליטים, ואותו אפשר היה על נקלה לשכנע על דרך השואת הפליטים הערבים לפליטים הגרמנים משלזיה. אך מי מדבר שם באו"ם על שכנוע? ומה ערך יש לנימוקים ולו גם המוסריים והגיוניים ביותר? גם לא היה מועיל לנו הרבה אילו היינו פשוט מפצלים את המדינה שלנו „למדינות" אחדות ותובעים ייצוג באו"ם לכל מדינה ומדינה. אמנם מבחינה טריטוריאלית קשה קצת לחלק עוד יותר את מדינת החלוקה, אבל לא יקשה להצביע על מדינות קיימות למעשה, ואפילו מלכויות שלמות: האימפריה של ההסתדרות, המלכות של מאה שערים, המדינה של האקדימאים, ואין צריך לאמר הריפובליקה האבטונומית של אבא חושי וכו' וכו'. אבל מה זה יועיל? ארבעה קולות לכאן או לכאן לא יכריעו. מחר תוכל ארה"ב פשוט לתבוע ייצוג לכל 50 המדינות שלה ואז — אבדנו, שהרי להוציא מדינת ניו־יורק שלנו ושל רוקפלר, ואולי קצת גם מדינת קאליפורניה, כל שאר המדינות אינן מצטיינות בחבה לישראל, באשר מספר ה„ווטרס" היהודיים קטן שם, ואין צריך לאמר מה צפוי לנו אם בריה"מ תקבל ייצוג לכל הרפובליקות שלה.

ואל תבואו עלי בטרוניה שאני מדבר בצורה קלילה כל כך על ה„מליאה' המכובדת של עצרת או"ם, אינני מתייחס ברצינות רבה מדי ל„מליאות" קרובות יותר לרח' אברבנאל, מה לי להתרגש פתאום ל„מליאות" שעל גדות ההאדסון? מועצת הבטחון היא מוסד רציני הרבה יותר ממליאות העצרת, (וכידוע אין סיכויים כלשהם שישראל תתפוש בה מקום, אלא אם כן גם חשיבותה המדינית תבוטל לחלוטין) וגם היא אינה גורם מכריע כלשהו. וההישג הבינלאומי היחיד שהושג בשנים האחרונות, ההסכם להפסקת הניסויים האטומיים, הושג למרות האו"ם, למרות מועצת הבטחון, למרות ועידת הנצח לפירוק הנשק, מכל מקום בלי כל קשר לאו"ם, ממש כמו מדינת ישראל שקמה למרות או"ם.

ומשום כך אין מעמדה הרע של ישראל בעצרת או"ם מדאיג אותי. ומשום כך אני שותף גם לאותה שמחה בה מונים אצלנו את הקולות של 18 המדינות שהגישו את ההצעה „הישראלית" (שומו שמיים ובאמת חולי ורעדי הארץ, אם זו הצעה ישראלית היא!).

* * *

לכאורה צדק אותו עתון (ויסלח לך עורכו הנכבד, אך נשכח ממני איזהו), אשר התריע נגד נסיעותיה הקבועות של שרת החוץ לעצרות או"ם אלה הדנות בבעיית הפליטים. בצדק, כאשר מדינות אחרות ואף ערביות אינן משגרות את שרי החוץ דוקא ומסתפקות בנציגיהם הקבועים או אף בשוקיירים. אך בצדק לכאורה, כי באמת מתקבל על הדעת שאין הגב' מאיר נוסעת לשם כדי להשמיע את נאומה, כי אם כדי לפעול מאחורי הקלעים במגעים המדיניים.

אלא שמה הועילו אלה? אין צורך לאמר שהיא לא הזיזה ולא היא שתזוז את עמדת רוסיה. באחרונה אף נשמעו קולות משם (מעל דפי „פראבדה"), שאילו ידעה בריה"מ ב־1948 כי תיווצר בעיית פליטים, היא לא היתה מצביעה בעד הקמת מדינת ישראל. ואפשר להאמין לה כמובן, שהרי היכן עוד מדינה בעולם שלבה מלא רחמים רבים כל כך לגורלם של מגורשים? ולא מן הנמנע שבאחד הימים נזכה גם להפתעה נוספת. נזכה לכך שחרושצ'וב או חתנו, יודיעו כאילו דרך אגב שכל אותו עניין מפתיע של הצבעת בריה"מ בעד מדינה יהודית וציונית היה אחד המשגים של... סטאלין. ויש לתקן. ורק שלא יספרו לנו מהשמאל שלנו, משיתי סנה ועד עצי היערי, שאשמה בכך מדיניות ישראל המערבית, המכורה לאימפריאליזם וכו' וכו' מהמליצה השיגרתית. אפילו חוסיין זוכה באחרונה לחיוכים ממוסקבה ומהי מידת עצמאותו ונייטראליותו וקידמתו של מלך זה, ידוע גם ידוע. ולא היה איכפת לנו במובן מה דעת מוסקבה עלינו, לא היה איכפת לנו למען האמת בעולם זה של תלות רבה בשטחים שונים, אילו גם היינו בעלי בריתו של המערב. מה יש? אסור? זה לגיטימי ביותר במדיניות. אדרבא. זה היה אולי מייקר אותנו גם בעיני בריה"מ ואולי היינו זוכים אף למה שדסה חוסיין המתקדם הנויטראליסטי המפורסם. אלא מאי? אלא שאין אנו כלל בעלי ברית למערב, וביחוד לא למערב המערבי ביותר. ואם שרת החוץ שלנו נסעה לארה"ב לא כדי להשמיע את נאומה באזני היו"ר הרומני ובאזני שוקיירי או אף באזני נציג מאלי הבוגד, כי אם כדי ללחוץ על הבית הלבן, הרי שמן הדין שבשובה יהיה לה העוז לקום ולהודיע: רבותי נכשלתי. אפילו לווייצמן היה פעם העוז לאחר גילוי מפורש של קו אנטי יהודי מצד בריטניה, לקום ולהתפטר, ולא כל שכן שחייבת לעשות זאת שרת החוץ כאות לכשלון המור של הקו המדיני.

אך מתקבל על הדעת שאין הדבר עולה כלל על הדעת. מה פתאום? נדמה שממש להפך, מאז התכוננה הממשלה החדשה, היא נשמה לרווחה, סמכויותיה בפועל הורחבו, ולהוציא את צרפת, היא בעל בית בכל ארצות חוץ האחרות, מה שלא היה כל כך ברור בימי הממשלה הקודמת. ולמרות הלחישות השונות, אין לראות גם שהיא תסתייג מקו הפיוס כלפי חוץ שעלה בו בתנופה רבה כזאת ראש הממשלה החדש. החל מביטול הצורך ברשיונות תנועה בשטחי הממשל הצבאי בבית וכלה (האמנם „כלה") בהסכמה לדון עם הערבים בבעיית הפליטים אף בלי מסגרת של שיחות שלום, כלומר אף בלי הכרה במדינת ישראל מצד הערבים, אף בלי הבטחה מצדם שלא לשאוף להשמדת מדינת ישראל, כי אם גם סתם כך, על בסיס משא ומתן, או בלשון ראש הממשלה ואף בלשונו והיגויו של שר האוצר העכשווי „מאשע־מאתן", על כמות הגייס החמישי שאנו מוכנים לקבל בלי תנאי.

לא, שלא קראנו את דבריה המפורטים של שרת החוץ ש„ישראל לא תקבל חזרה פליטים שכוונתם המוצהרת היא להרוס את מדינת ישראל מבפנים". ודאי שקראנו. קראנו וגם צחקנו. שהרי אם לא לעורר צחוק, למה התכוונה המדינאית הדגולה והמנוסה בלהג זה? וכי היא מתארת לעצמה החזרת פליטים על יסוד משאל מעין: מי במחנה פליטים זה בעד הריסת ישראל, ירים ידו. מי שלא ירים ידו ירים רגליו וישוב ל„ביתו" בישראל. משהו מעין זה, לא כן?

כמו כן, לא נעלמה מאזננו הצהרתו המפורשת והמוכחת של מר אבא אבן, שאותה הצעה „ישראלית" על הסכמתה לדון רק בעניין הפליטים ואף בלי שלום, אינה חדשה כלל וכבר הוצעה בכנסת לפני שנתיים ואף זכתה לרוב. לא. אלא שבשיטה זו של ציטוט אפשר להגיע למסקנות מסוכנות ביותר. אם יקום בשעת חירום מסויימת חבר כנסת מסויים ויציע בכלל לבטל עניין זה של מדינת ישראל, כי אין ברירה, ובעצם... כן, מה בעצם? בעצם אפשר לצטט מקונגרס פלוני וישיבת הועד הפועל מתאריך זה וזה, שאין זו כלל הצעה חדשה וכבר אמרנו בשנה זו וזו שרעיון מדינה יהודית הוא רעיון הוטנטוטי, וצבא יהודי זה מיליטאריזם ואינו הולם את רוח הנביאים וכו' וכו'. וגם זאת תהיה אמת. ומה בכך, מר אבא אבן? ומה בכך שהצעת כניעה והצעת כסל מדיני כבר הוצעה פעם? וגם אם נמצא לה רוב בכנסת מה בכך? האם זה משנה במשהו את העובדה שעצם העלאת הצעה כזאת עם גושפנקא ישראלית גלוייה אין בה כדי לחזק את מעמדה של ישראל, אך יש בה כדי לערער עד הסוף את עמידתה של ישראל, שהיא כאמור חשובה יותר מאשר המעמד, שאינו תלוי בנו בלבד? ויכול בעל המאמר הראשי ב„דבר" להתחכם ולהוכיח שאין בהצעה זו נסיגה שהרי שרת החוץ „הסבירה" שפתרון של ממש הוא רק במסגרת הסכם־שלום. מה שהיא „הסבירה" יש לו כמובן ערך בדיוק כמו למאמר הראשי של „דבר", אך בחזית המדינית הבינלאומית, במידה שיש ערך לעמדה רשמית ומוצהרת, לא ההסבר שלה קובע כי אם ההצעה, וההצעה היא ברורה: אפשר לדבר אתנו על החזרת כמות מסויימת של פליטים גם בלי שלום והכרה ובלבד שישבו אתנו.

ואם באותם ימים ממש מכריז סגן שר־הבטחון, מר שמעון פרס ש„מצרים מכינה טילים להתמודדות עם ישראל, כי לגבי מצרים לא קיימת השאלה אם כי אם השאלה מתי", נשאלת השאלה הפשוטה, כיצד רוצה על רקע זה של וודאות — והיא וודאות מוחלטת ומוצהרת, והיא וודאות גם אם לא תוצהר רשמית ותכופות על ידי נאצר — כיצד רוצה במצב עובדתי זה שרת החוץ לשבת עם ערבים ולדבר אתם על החזרת פליטים (לא כולם כמובן).

ואם תאמר: זה לא רציני, זה תכסיס. אדרבא ואדרבא: זה תכסיס אוילי. לא זו בלבד שהערבים מיד השיבו: לא נשב גם על בסיס זה, כי אם גם שעמדה זו, של נכונות זו נעשית עתה עמדה ישראלית וכל התומך בה הוא פרו־ישראלי, ומה פלא אם ארה"ב מאפשרת פשרה חדשה, יתר על כן, מה פלא, אם ארה"ב מחפשת היום פשרה בין ההצעה שלה שהיא אנטישראלית מתונה ובין ההצעה האפגאניסטאנית שהיא נאצרית ממש.

ואין זו אלא אינפאנטיליות מדינית אם מקדימים להצעה זו הקדמה של „הומאניטאריות", בשעה שאין איש מבין הגורמים המדיניים שייחס חשיבות הומאניטארית כלשהי לעניין. אין צריך לאמר שמדינות ערב אינן מייחסות לכך משקל הומאניטארי, ואין צריך לחשוד בחרושצ'וב או בנהרו שלבם נשבר בקרבם לסבל הפליטים, אך גם מדינות המערב, קנדי הקאטולי ויום האיוואנגלי וגם הדימוקראטי הלא דתיים למיניהם, גם הם שאולי, אולי בכנות הומאניטארית הם ולא ריבולוציונרים וטוטאליטאריים המזלזלים בגורל הפרט, גם הם בבואם להכריע על עמדות מדינותיהם בעצרת ובמועצת הבטחון, אינם רואים כלל את הצד ההומאניטארי, כי אם את המאבק המדיני, ואת השוק למוצריהם ואת מקורות הנפט לתעשייתם. ועל כן ודאי גם מגוחכת מאוד היתה שרת החוץ שלנו כשביססה את הצעתה על בסיס לא ריאלי כל כך. ודאי עוד נהנתה בעומק לבה מהעורמה התכססנית: סידרתי את שוקיירי... ומי יודע, אולי יתווספו בזכות זאת שלשה, ארבעה קולות להצעת ישראל.

*

לא, אין פחד מהצעה זו, אף כי היא מפחידה, חייבת להפחיד כל מי שבטחון ישראל בראש דאגותיו. אין פחד מהצעה זו, באשר היא לא תתקבל, באשר היא תהווה מעתה הצעה ישראלית מובהקת שממנה תיתבע ישראל להוריד, שאותה תידרש לרכך. (מר אדווין סמואל יודע לספר היום שלא אביו, הרברט, היה יוזם שיטת הסרטיפיקאטים, כי אם חיים וייצמאן...).

זה יהיה פרי התכסיס. ומעמדנו לא יעלה, ורק עמידתנו תגוחך, תושפל. סליחה. היא כבר הוגחכה, היא כבר הושפלה.

והערבים אינם נזוקים כלל על עמידתם העקרונית, הבלתי מתפשרת. ולא היה מעמדנו חמור יותר, ואני מתיר לעצמי אף לשער, שהיה טוב יותר, אילו היתה עמדתנו שם מהרגע הראשון וללא נסיגה כלשהי.

אף לא פליט אחד.

ואם דרושה תכססנות, אדרבא: לקום שוב ושוב ולא בכנסת שבירושלים כי אם בעצרת או"ם ומעל עמודי „טיימס" ו„ניו־יורק טיימס" בתשלום או בלי תשלום ולהציע:

על פולין לקבל שלשה מיליון גרמנים חזרה לשלזיה

על צ'כיה לקבל שלשה מיליון גרמנים חזרה לסודטים.

על נהרו לקבל שבעה מיליון מוסלמים מפאקיסטן.

ולא כהצהרות, כי אם כהצעות לסדר היום, וללא כל סיכויים שזה יתקבל.

וזאת על בסיס מדינת ישראל הקיימת והמוכרת, ואיני מדבר כלל על אפשרות של תביעות טריטוריאליות מצד ישראל.

ואם יש אחד כשוקיירי המייצג „פליטים", נוסף על היותם מיוצגים על ידי המדינות שבגבולותיהם הם מתגוררים, אין שום סיבה למה לא לתבוע נציגות לעם היהודי בעולם. שישמיע את דברו בפני נציגי העמים, לא פחות משניתנה נציגות כזאת בטרם היות מדינה. ונציגי העם היהודי בעולם, ההסתדרות הציונית או אף הקונגרס היהודי העולמי של מר נחום גולדמן, יכולים ורשאים וחייבים לאמר באזני העמים את האמת: ארץ ישראל היא לא רק של אזרחי ישראל, כי אם גם של כל יהודי העולם, ויש לנו מה לאמר אם מדובר במילוי אזורים בארץ ישראל או לא גם במדינת ישראל בלבד.

אין שום סיבה שיהדות עולמית וציונית לא יתבעו זכות זאת שניתנה לשוקיירי. ולא „כאזרח אמריקני" כפי שעושה זאת כמובן הלא־ציוני מר בלאושטיין, כי אם כיהודים, כמו בימים הטובים ההם, החל מהרצל, ובלי מדינה וצה"ל.

במקום נסיגה וכסל ופשע מדיני זה של ההצעה החדשה־ישנה, בין כה ובין כה התבלנית, דרושה קונטראופנסיבה יהודית ציונית עולמית לבעלות הבלעדית של העם היהודי על ארץ־ישראל.

ולו גם במחיר הצבעתה של טוגו וידידותה של מאלי. בקרמלין וב„בית הלבן" ממילא אין מה להפסיד. ומי יודע אם לא ניתן להרוויח.

„הבוקר" — 22.11.63 — עמ' 3